Louko ja Mutanen
Palveluosasto / Kuljetus- ja pätevyysyksikkö

Asiantuntijalausunto
5.9.2022

Liikenne- ja viestintävaliokunta
Eduskunta

Liikenne- ja viestintäministeriön asiantuntijalausunto: valtioneuvoston kirjelmä (U 60/2022 vp) Euroopan komission ehdotuksesta ukrainalaisia ajokortteja ja linja- ja kuorma-auton kuljettajien ammattipätevyyksiä koskeviksi erityisiksi ja väliaikaisiksi toimenpiteiksi

I. Ehdotuksen tausta ja käsittely

Euroopan komissio antoi 20.6.2022 ehdotuksen Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi (COM(2022) 313 final) Ukrainan lainsäädäntönsä mukaisesti myöntämiä kuljettajan asiakirjoja koskevista erityisistä ja väliaikaisista toimenpiteistä Venäjän Ukrainaan kohdistaman hyökkäyksen johdosta.

Sen tavoitteena oli yhdenmukaistaa sääntöjä Ukrainassa myönnettyjen ajokorttien ja kuorma- ja linja-auton kuljettajien ammattipätevyystodistusten tunnustamisesta jäsenmaiden kesken. Kolmansien maiden ajokorttien tunnustamiseen ja vaihtamiseen liittyvät säännöt ja menettelyt vaihtelevat, kansallisista erityissäännöksistä ja mahdollisista jäsenvaltion ja kolmannen maan solmimista kahdenvälisistä sopimuksista riippuen.

Ehdotus edistäisi tilapäistä suojelua tai kansallisen lainsäädännön mukaista riittävää suojelua saavien Ukrainasta Venäjän hyökkäyksen vuoksi paenneiden henkilöiden vapaata liikkumista unionissa sekä osallistumista taloudelliseen ja yhteiskunnalliseen toimintaan uudessa ympäristössään.

Ehdotus käsiteltiin neuvoston maaliikennetyöryhmässä 5.7.2022 ja Coreper-kokouksessa 6.7.2022. Coreper vahvisti 13.7.2022 hyväksyntänsä ja poikkeamisen neuvoston työjärjestyksessä tarkoitetusta kahdeksan viikon määräajasta asian kiireellisyyden vuoksi. Euroopan parlamentti vahvisti kantansa 7.7.2022. Neuvosto teki päätöksen asiassa 18.7.2022. Asetus julkaistiin Euroopan unionin virallisessa lehdessä 22.7.2022 ja se tuli voimaan 27.7.2022.

Ehdotuksen käsittely eteni EU:ssa erittäin nopeasti ja siksi ehdotuksesta toimitettiin eduskunnalle ensivaiheessa kiireellisenä E-kirje (E 92/2022 vp, 6.7.2022). U-kirjelmä on sisällöltään yhdenmukainen E-kirjeen kanssa.

II. Asetuksen sisältö

Asetuksessa säädetään erityisistä ja väliaikaisista toimenpiteistä, joita sovelletaan Ukrainan lainsäädäntönsä mukaisesti myöntämiin kuljettajan asiakirjoihin, eli ajokortteihin ja kuorma- ja linja-auton kuljettajien ammattipätevyystodistuksiin, jotka ovat tilapäistä suojelua tai kansallisen lainsäädännön mukaista riittävää suojelua saavien henkilöiden hallussa.

Asetuksen mukaan Ukrainassa myönnetyt voimassa olevat ajokortit on tunnustettava unionin alueella, jos ajo-oikeuden haltija saa tilapäistä suojelua tai kansallisen lainsäädännön mukaista riittävää suojelua. Ajokortti on tunnustettava siihen asti, kun kyseinen tilapäinen suojelu päättyy.

Lisäksi asetuksessa säädetään väliaikaisista, jäsenvaltioille valinnaisista toimenpiteistä. Nämä toimenpiteet saattavat edellyttää oikeasuhtaisia kansallisia täytäntöönpanotoimenpiteitä.

Ammattipätevyyden tunnustaminen

i. Asetuksen mukaan jäsenvaltio voi myöntää väliaikaisen kuljettajan ammattipätevyystodistuksen tilapäistä suojelua tai kansallisen lainsäädännön mukaista riittävää suojelua saavalle henkilölle, jolla on Ukrainassa myönnetty kuorma- tai linja-auton kuljettajan pätevyystodistus. Ennen kuljettajan ammattipätevyystodistuksen myöntämistä jäsenvaltioiden on vaadittava, että Ukrainan myöntämän kuljettajan ammattipätevyystodistuksen haltija osallistuu pakolliseen täydentävään koulutukseen, jonka päätteeksi suoritetaan koe kuljettajalta vaadittavan tietotason varmistamiseksi. Pakollisen täydentävän koulutuksen kesto on oltava vähintään 35 ja enintään 60 tuntia, ja siihen on sisällyttävä vähintään 2,5 tuntia henkilökohtaista ajo-opetusta. Koulutus voidaan toteuttaa direktiivin 2003/59/EY liitteessä I määriteltynä pakollisena jatkokoulutuksena. Väliaikainen kuljettajan ammattipätevyystodistus on tunnustettava vastavuoroisesti unionin alueella.

Väliaikaisen EU-ajokortin myöntäminen

ii. Asetuksessa säädetään kadonneita ja varastettuja kuorma- ja linja-auton kuljettajien ammattipätevyystodistuksia ja ajokortteja koskevasta menettelystä. Jos Ukrainassa myönnetty ajokortti tai kuljettajan ammattipätevyystodistus katoaa tai varastetaan, jäsenvaltio voi myöntää väliaikaisen ajokortin tai kuljettajan ammattipätevyystodistuksen asetuksessa säädetyn todentamisen jälkeen. Väliaikaiset ajokortit ja kuljettajan ammattipätevyystodistukset on tunnustettava vastavuoroisesti unionin alueella.

Kun kuljettajan asiakirjan haltijan tilapäisen suojelun soveltamisaika päättyy, asetuksessa tarkoitetut väliaikaiset kuljettajan ammattipätevyystodistukset ja ajokortit ovat mitättömiä.

III. Asetuksen kansallinen soveltaminen

Ukrainassa myönnetyt ajokortit tunnustetaan Suomessa asetuksen mukaisesti. Sotatilanteesta johtuen ukrainalaisten ajokorttien käyttöä Suomessa on joustavoitettu jo ennen EU-asetuksen voimaantuloa.

Maahanmuuttovirasto voi myöntää oleskeluluvan tilapäisen suojelun perusteella enintään yhdeksi vuodeksi kerrallaan. Euroopan unionin neuvoston päätöksen perusteella tilapäisen suojelun oleskelulupia myönnetään 4.3.2023 asti, mutta jatkolupia voidaan myöntää vielä sen jälkeen, ellei neuvosto lakkauta päätöstään tilapäisestä suojelusta.

Asetukseen sisältyvää kadonneita ja varastettuja ajokortteja koskevaa valinnaista säännöstä on tarkoitus alkaa soveltaa niin pian kuin mahdollista, todennäköisesti syksyn aikana. Soveltaminen edellyttää muun muassa järjestelmiin tehtäviä muutoksia ja soveltamiseen liittyviä käytännön asioita selvitetään parhaillaan Liikenne- ja viestintävirastossa.

Asetukseen sisältyvän kuorma- ja linja-auton kuljettajien ammattipätevyyden tunnustamista koskevan valinnaisen säännöksen soveltamistarvetta arvioidaan liikenne- ja viestintäministeriössä yhteistyössä Liikenne- ja viestintäviraston kanssa. Ministeriö ja virasto eivät ole saaneet asiasta yhteydenottoja. Asetuksessa ammattipätevyyden tunnustamisen ehdoksi säädetty lisäkoulutus edellyttäisi väliaikaisen säännöksen lisäämistä liikenteen palveluista annettuun lakiin (320/2017). Ministeriö on selvittänyt säännöksen soveltamista Ruotsissa, Tanskassa ja Virossa. Ruotsin viranomainen vastasi, että samoin kuin Suomessa, säännöksen soveltaminen edellyttäisi kansallisen säädöksen muuttamista ja vastaushetkellä säännöksen soveltaminen ei ollut suunnitteilla. Virossa on tehty päätös olla soveltamatta tätä valinnaista säännöstä.

Saara Louko
erityisasiantuntija